

Abstract. *The actual socio-political context of the functioning of the parliamentary majority institution in the Verkhovna Rada of Ukraine is considered. The relationship between the form of governance and the principles of formation of the ruling coalition is shown. Prospects for optimizing the relevant structural aspects of the activities of the Ukrainian parliament in the light of the need to establish democratic political traditions in Ukraine are determined.*

Keywords: *parliamentary majority, coalition of deputy factions, parliamentary-presidential republic, presidential-parliamentary republic, president, government.*

УДК 659.4:327.88

Черпак Т. В.,

кандидат політичних наук,
молодший науковий співробітник НБУВ ФПУ
(Київ, Україна), Email: tatyana@i.ua

ІНСТИТУЦІЙНІ ПРОБЛЕМИ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ НА СХОДІ УКРАЇНИ

Анотація. *Інформаційну ситуацію на Сході України, яка склалася у результаті довготривалої російської пропаганди на цих територіях, та проаналізовано інституційні проблеми, що проявилися в контексті реінтеграції населення тимчасово окупованих територій в інформаційне поле України.*

Ключові слова: *пропаганда, інформаційна війна, інформаційна політика.*

Вже більше трьох років ведеться неоголошена війна на частині східних українських територій. Результати цієї агресії приголомшують: тисячі загиблих солдат з обох сторін та загиблих мирних мешканців Донецької та Луганської областей, тисячі внутрішніх переселенців, вщент зруйнована інфраструктура регіону та його економічна база. Проте відновлення інфраструктури, підприємств, житлового фонду є реальним у межах певного часового періоду за умови об'ємної фінансової основи. А що можна сказати про свідомість місцевого населення, на яку впливали ідеї так званого «русского мира» не лише останні три роки, а значно довше? Для позитивних результатів майбутніх реінтеграційних процесів частини східних областей важливою є їх підтримка серед місцевого населення, яке має усвідомлювати необхідність таких процесів саме в контексті спільного шляху з Україною, а не за лекалами проросійської пропаганди.

Ідеї «русского мира», які відкрито чи латентно пропагуються в ефірах російського телебачення та радіо, добровільно споживалися роками українським населенням, особливо у східній Україні. Готовність до сприйняття нав'язаного Росією інформаційного дискурсу частиною українського суспільства, невміння та небажання цієї частини громадськості критично осмислювати поширювану інформацію, відсутність «інформаційного» імунітету заклали підвалини для розгорання та загострення у східних областях України збройного конфлікту [4, с. 228]. Наслідки діяльності проросійських «агентів» є наочно руйнівними для нашої держави та громадян, тож російська сторона навряд чи позбудеться таких інструментів. За словами українського експерта з інформаційних технологій В. Зеленіна, кожного дня Москва на пропагандистські антиукраїнські дії витрачає близько 5 млн доларів [10].

Як відомо, війна є продовженням політики держави, але більш радикальними засобами. Проте у східних областях та в Криму ми спостерігаємо не лише агресивні методи ведення політики, а й поєднання принципово різних методів ведення війни зі сторони російської сторони у вигляді використання пропаганди, що руйнує українську ідентичність у свідомості місцевого населення. Збройний конфлікт на Сході України позначив мас-медіа як один з найбільш вагомих засобів ведення інформаційної війни, метою якої стало забезпечення інформаційної підтримки

бойових дій, формування політичних настроїв населення, дестабілізація ситуації у деяких регіонах України [16, с. 130]. Як зауважив відомий письменник Ю. Андрухович, «конфлікт на Донбасі – це насправді війна культур. Їхня називається «русский мир», а наша – «Вільна європейська Україна» [7, с. 107]. Метою пропагандистського дискурсу зі сторони російських ЗМІ було (і є) руйнація проєвропейського вектору розвитку України, формування образу українців як нації, що деградує через неможливість вирішення внутрішніх суперечок і конфліктів. Інтерпретація ситуації на Донбасі як внутрішньогромадянського конфлікту виключає з поля уваги факту зовнішнього російського впливу на ескалацію конфлікту та дестабілізацію ситуації в цілому.

З огляду на важливу роль, яку в нинішній гібридній війні відіграє інформаційний компонент, проблема протистояння та протидії інформаційній пропаганді є начоси актуальною, оскільки повернення свідомості частини українців в український інформаційний простір є невід’ємною частиною загальної перемоги на Донбасі. Протистояти пропаганді необхідно за допомогою інформаційних засобів та методів шляхом *забезпечення інституційної основи інформаційної політики держави та налагодження функціонування інформаційних ресурсів з метою досягнення спільної мети, а саме: якнайшвидшої реінтеграції населення тимчасово окупованих територій в український простір*. Дослідження наявного статус-кво в інформаційному просторі тимчасово окупованих територій та вірогідних шляхів реінтеграційних процесів місцевого населення є вкрай необхідним, оскільки без наукового осмислення даного питання державницька політика в цьому сенсі може мати безсистемний, а отже, й малоефективний характер.

Наслідки російської пропаганди у східних областях України показали, що зміцнення ролі інформаційної політики є важливим моментом у державній політиці в цілому. Впродовж двадцяти п’яти років було ухвалено чимало нормативно-правових актів, положення яких регламентували державну політику у сфері інформації. Зокрема, на були прийняті Закон України «Про інформацію» (1992 р.), що став першим базовим документом у цій сфері; Закон України «Про друковані засоби масової інформації (пресу в Україні)» (1992 р.); Закон України «Про авторське право і суміжні права» (1993 р.); Закон України «Про рекламу» (1996 р.) та ін. Проте основним недоліком цих документів є те, що їх зміст має здебільшого фрагментарний та декларативний характер [2, с. 8] і не містить вказівок на використання тих чи інших конкретних кроків у забезпеченні інформаційної безпеки у державі. Проте вже у 1997 р. в «Концепції (основах державної політики) національної безпеки України» було визначено можливі загрози в інформаційній сфері і наголошувалося на необхідності вдосконалення законодавчого підґрунтя у забезпеченні інформаційної безпеки [17].

Вже у 2003 р. в ухваленому Законі «Про основи національної безпеки України» інформаційну сферу було визнано на законодавчому рівні як одну з дев’яти сфер національної безпеки держави [8]. Прийнята у 2007 р. «Стратегія національної безпеки України» не стала керівництвом до дії для владних інституцій, оскільки державні органи були зосереджені на досягненні короткострокових цілей, що були обумовлені власними інтересами, нехтуючи при цьому потребами стратегічного розвитку держави, зокрема і питаннями національної безпеки [2, с. 11]. У 2008 р. проблеми інформаційної безпеки як однієї із заporук національної безпеки порушувалися главою Національної телерадіокомпанії України В. Набрусом, який стверджував, що інформаційна політика держави має бути заporукою її інформаційного суверенітету та найбільш мобільним інструментом держави у процесі подолання внутрішніх соціальних викликів та загроз ззовні [15]. Проте, не зважаючи на такого роду зауваження, їх не було враховано представниками владних інституцій. Можна констатувати, що Україна не вживала вагомих заходів щодо захисту національного інформаційного поля, не зважаючи на прийняття у

2009 р. «Доктрини інформаційної безпеки України», в якій інформаційні загрози окреслювалися знову фрагментарно.

Усі наступні кроки щодо законодавчого регулювання проблем інформаційної політики та безпеки мали декларативний та спорадичний характер [2, с. 12]. Починаючи з 2010 р. державна політика у сфері інформаційної безпеки взагалі була малозначущою. При цьому засилля російських ток-шоу, фільмів на українських телеканалах, масове «заводнення» російськими товарами книжкового ринку України, трансляція російських телеканалів (при цьому на деяких територіях україномовні канали просто не транслювалися) стали одним із чинників активізації збройного конфлікту на Сході України та окупації частини українських територій разом із створенням фейкових «ЛДНР». І навіть у 2014 р. державна влада не створила одразу після розгортання сепаратистських настроїв окремої інформаційної стратегії щодо Донбасу. У рішенні РНБО «Про невідкладні заходи щодо забезпечення національної безпеки, суверенітету та територіальної цілісності України» від 01.03.2014 р. не йшлося про інформаційну безпеку держави [18]. Якщо не рахувати деяких указів голови держави, то можна стверджувати, що інституційна основа забезпечення інформаційної безпеки має досить серйозні прогалини. Інституції, метою діяльності яких є гарантування національної безпеки держави у сфері інформполітики (Міністерство інформаційної політики, РНБО, Нацрада з питань телебачення та радіомовлення, Державне телебачення та радіомовлення, СБУ, інформаційно-аналітичні служби забезпечення державних органів), повинні злагоджено працювати у напрямі вироблення якісної інформаційної політики. Проте поки що говорити про надбання на цьому шляху не доводиться.

Проте основними методами налагодження контактів з населенням тимчасово окупованих територій є ведення розумної та зрозумілої для населення інформаційної політики. Щодо характеру та вектору спрямування такої політики, то основним завданням у цьому напрямі є не цензурування пропаганди, а акцентування на правдивій інформації. Максимальне підвищення поінформованості населення про реальний стан подій, проведення PR-кампаній, що має бути поштовхом до підвищення рівня критичного сприйняття інформації з боку населення мінімізує у підсумку поширення фейків як факторів інформаційного впливу на загострення конфліктних ситуацій у суспільстві.

У довгостроковій перспективі пропаганда своїм наслідком має приреченість суспільства на безперспективність у контексті демократичного розвитку. Тому боротися з впливом таких інформаційних потоків зі сторони РФ на сході України необхідно правдивими фактами з альтернативних інформаційних джерел. Проблема в тому, що мешканці тимчасово окупованих територій, особливо на Кримському півострові, інформаційно заблоковані і залишилися без української медійної підтримки, маючи доступ лише до російських інформаційних мереж. Проте зникнення українських теле- та радіоканалів не може означати абсолютного інформаційного вакууму щодо українського контенту, адже супутники та мережа Інтернет дозволяють людям свідомо робити свій вибір. Це вже проблема більш глибокого рівня. Проблемою східних областей в контексті інформаційної безпеки є те, що російська пропаганда відіграє на цій території ключову роль у формуванні ідентичності місцевого населення. Таку точку зору підтверджують дані, отримані на початку 2015 р. Київським міжнародним інститутом соціології, згідно яких мешканці окупованих територій Донбасу в цілому погоджуються із меседжами російської пропаганди: 49% респондентів на окупованих територіях називають Євромайдан фашистським переворотом, а 67% вбачають його причину у змові олігархів та маніпуляціях США [9]. *Більшість жителів Донбасу свідомо не хочуть шукати альтернативних джерел отримання інформації.* Повідомлення у російських ЗМІ ще більше підігрують ворожість між українцями та вказують на їх

історичні розбіжності: вони грають на ностальгії за комунізмом жителів старшого покоління, які страждають від демократичного транзиту України, заманюючи їх поверненням до колишнього благополуччя шляхом вступу (читати – об'єднання) до союзу з Росією [14, с. 162]. І оскільки українська влада протягом двадцяти п'яти років була стурбована лише власним збагаченням, то така платформа без перешкод робила свою справу, а після окупації української території мешканці Донбасу фактично стали носіями проросійських ідей. Але при цьому варто зауважити, що за даними Київського міжнародного інституту соціології лише чверть мешканців Донецької та Луганської областей виступають за приєднання їх території до складу Росії. Більш ніж половина опитаних респондентів висловлюються однозначно проти анексії частини української території, а решта очікують якнайшвидшого розв'язання військового конфлікту [5].

Проблемою в діяльності українських медіа є подача інформації за певними шаблонами, не заглиблюючись в тему. «На Донбасе в порядку вещей, когда на линии фронта транслируется только пропагандистское российское ТВ. В подвале села Опытное по телевизорам, которые работают благодаря генераторам, заправленным топливом украинских военных, транслируется Россия-1» [14, с. 163]. Такі програми люди звикли дивитися вже не один рік, тому шаблонні новини навряд чи зможуть змінити ситуацію. Дії центральної влади щодо обмеження доступу українців до російських медіа не дали потужного результату, оскільки по всій Україні, не говорячи вже про окуповані території, доступ до російських телеканалів громадяни мають через супутник. Сигнали російських телеканалів на окупованих територіях Донбасу навіть і не намагаються глушити, що викликає досить серйозні питання до представників Служби безпеки та Міністерства інформаційної політики.

Безумовно, існують технічні проблеми, через які якісне інформування населення не може бути повним. Вежі, з яких відбувається мовлення на Крим, були захоплені російськими військовими. На даний момент Міністерство інформаційної політики робить деякі кроки у напрямку покращення ситуації: змонтовано вежу на горі Карачун, планується встановлення ще двох веж у Донецькій та Луганській областях. Ситуація стосовно інформаційного забезпечення у зоні АТО за останній час значно покращилась завдяки волонтерам, представникам ЗМІ та самим військовим, проте український контент так і не може потрапити до людей на окупованих територіях. Наявність доступу до мережі Інтернет, через яку громадяни мають можливість вибирати альтернативні джерела інформації, є не у всіх. Значна частина прибічників ідеї «русского мира» є представниками старшого покоління, які для отримання інформації обирають звичне для себе телебачення.

Не зважаючи на існуючі перешкоди на шляху протидії пропаганді з боку РФ на Сході України, беззаперечним є одне – *діюча влада неодмінно має протистояти цій пропаганді на тимчасово окупованих територіях, не чекаючи їх звільнення українськими військовими*. Моніторинг ситуації в інформаційній сфері у східному регіоні засвідчує, що громадяни знаходяться у певній ізоляції від українського контенту. При цьому відсутність чіткої інформаційної стратегії держави стосовно покращення ситуації робить поодинокі кроки державних органів та недержавних організацій в цьому контексті малодієвими, безсистемними та неефективними.

Окрім протидії негативним інформаційним впливам на тимчасово окупованих територіях технологічними засобами та методами, необхідно впроваджувати дієві інструменти запобігання та зменшення руйнівних інформаційних впливів на мешканців Донбасу. Перш за все, важливим завданням для місцевих ЗМІ є подолання недовіри населення до українських медіа. Необхідним є намагання відновити обласне теле- та радіомовлення, збільшити технічні можливості для поширення їхнього сигналу.

Вартим уваги є активне залучення друкованих ЗМІ, які традиційно були

важливим джерелом інформації для населення східних регіонів. У порівнянні з газетами та бюлетенями самопроголошених республік наклад українських друкованих ЗМІ просто мізерні, що не дозволяє просто фізично їм бути джерелами формування світоглядних установок громадян. Особливо важливим вбачається вплив друкованих видань у маленьких селах, мешканці яких часто не мають можливості дивитися телебачення.

Асиметричною реакцією українських медіа на технології, що застосовуються на Донбасі з боку російських ЗМІ, повинен бути чесний діалог з власним, хоч й іноді вороже налаштованим, населенням. Через правдиве подання інформації існує достатньо потенційних ризиків, проте користь від такої подачі є значно більшою. Ризики в основному стосуються політичної стабільності правлячої еліти. Але максимальна обізнаність громадськості щодо реальної ситуації як на фронті, так і в тилу, продукуватиме активний громадський тиск на представників влади забезпечувати більш ефективне управління та урядування. Одним із головних досягнень правдивого контенту буде руйнування міфу про брехливість українських ЗМІ і, як наслідок, поступове повернення довіри громадян східних областей до українських джерел інформації.

Стосовно впливу медіа на формування настроїв громадян покаже дослідження Київського міжнародного інституту соціології, що проводилося наприкінці 2014 р. [21]. Дослідження показало, що більшість українців не вірять у правдивість інформації, яку поширюють в Україні російські телеканали; абсолютна ж більшість респондентів були переконані, що українські мас-медіа повинні неупереджено висвітлювати ситуацію в державі, тим самим дозволяючи людям самим аналізувати отриману інформацію та робити самостійні висновки. Правдиве інформування громадськості дає можливість також спростовувати фейки та міфи, що створюються та циркулюють в інфопросторі завдяки агентам антиукраїнської пропаганди. Наприклад, чутки, що були запущені в російських ЗМІ, про масову втечу біженців з південно-східних регіонів до Російської Федерації. Називалися цифри у 600000 чоловік і більше. Проте чіткі факти про перетин українцями російсько-українського кордону, які наводили українські прикордонники, доводили, що такі чутки є провокацією [16, с. 136]. Постійні докази поступово змінюють сприйняття конфлікту не лише мешканцями окупованих територій, а й представниками світової спільноти, підтримка якої Україні дуже необхідна. Особливого акценту набуває характер таких доказів, які є підтверджені беззаперечними даними.

Окрім того, що медіаконтент має бути об'єктивним, він повинен бути спрямованим на аудиторію тимчасово окупованих територій. Медіа повинні задовольняти інформаційні потреби громадян. Мова йде про побутові речі, які хвилюють людей. Якщо українські ЗМІ доступно будуть доносити до населення можливі варіанти вирішення нагальних проблем людей, то буде існувати велика імовірність частішого звернення громадян саме до таких ЗМІ, а отже і повернення цих людей до українського інформаційно-культурного простору. Доручення щодо налагодження мовлення саме з таким контентом на непідконтрольних українській владі територіях дав Президент Національній раді з питань телебачення та радіомовлення ще у 2014 р. [3, с. 79].

В умовах гібридної війни для налагодження контактів з мешканцями окупованих територій важливим є впровадження у цих областях медіа-грамотності для населення. Метою медіа-освіти є навчити громадян відрізняти об'єктивну інформацію від штучно створеної, фейкової. За нинішніх умов інформаційної агресії підвищення рівня медіакультури населення є вкрай необхідною, і тому влада не повинна нехтувати цим напрямком у процесах реінтеграції мешканців окупованих територій в український медіапростір.

Не варто забувати й про такий вагомий ресурс, як соціальні мережі, які є

альтернативним до традиційних ЗМІ джерелом отримання інформації та можуть широко використовуватись для маніпуляцій. Цінність повідомлень у соцмережах пояснюється часто їх авторством безпосередньо учасниками подій.

Також вартим уваги є такий канал комунікації, як «сарафанне радіо». Представники авторитетних громадських організацій, волонтери та влада повинні налагоджувати контакти з «лідерами думок» на окупованих територіях та намагатися, щоб ті побачили ситуацію під іншим кутом зору, відмінним від того, що подається російською пропагандою.

Налагоджувати контакти з населенням окупованих територій необхідно також через залучення активних представників громадськості та армії в комунікаційні процеси з проросійськи налаштованими українцями. Недержавні громадські організації наразі мають достатній потенціал (як в організаційному, так і в експертному контексті) для вироблення такої комунікації через створення інформаційних сайтів, теле- та радіопередач тощо. Наприклад, діяльність громадських ініціатив на кшталт «Stop Fake» або «Інформаційні війська України», які викривають фейкові меседжі, необхідно посилювати на територіях, що тимчасово не підконтрольні українській владі.

В якості стратегічного завдання можна виокремити створення якісної системи іноземного мовлення, тобто продукування за межами України контенту для проінформованості іноземців про події в Україні. Наразі можна вести мову про UA TV, який транслюється у кабельних мережах Грузії, Польщі, Латвії, Болгарії, Естонії, Данії, Румунії, Литві, Азербайджані, а також через доступ по супутниках мовить у Північній Америці, Європі та Азії.

Окрім того, важливим, на нашу думку, є створення та злагоджене функціонування системи урядових комунікацій. Адже суспільству, особливо мешканцям східних областей, необхідно розуміти, чим займається відомство, а не слухати чергові популістські заяви. Влада має пояснювати громаді мотиви на наслідки своєї діяльності. Діяльність влади повинна бути транспарентною, оскільки її закритість та кулуарний характер прийняття політичних рішень створюють сприятливу атмосферу для маніпуляторів думками населення.

Необхідність проведення реінтеграційних процесів населення тимчасово окупованих територій в український інформаційний простір можна засвідчити ефектом від впливу медіаконтенту на розвиток ситуації та на настрої населення в цілому. Як приклад, можна навести зміну характеру риторики суб'єктів медіаринку та мешканців на сході України в залежності від зміни такої риторики в Україні в цілому. Як ми пам'ятаємо, з початку 2014 р. дії Росії в Україні українська влада називала «імперськими амбіціями» тощо. Згодом такі висловлювання замінили на більш різкі – «військова агресія проросійськи налаштованих бойовиків», а згодом почали відкрито говорити про російсько-українську війну. В результаті зміни кута зору, під яким центральна влада розглядала конфлікт на сході, у медіа Донбасу різко скоротилися публікації та сюжети, в яких діюча влада та решта українців характеризувалися як фашисти. При цьому місцеві мешканці також стали більш обережними у своїх висловлюваннях по відношенню до влади та українських військових.

Одним із напрямів захисту інформаційного поля України в подальшому є підвищення рівня ефективності діяльності органів безпеки, які повинні виявляти на ранніх стадіях ознаки проведення іноземними державами інформаційних акцій, що можуть бути спрямовані проти безпеки України; здійснювати їх аналіз, впроваджувати комплексні заходи щодо запобігання, нейтралізації та протидії таким можливим акціям. Також необхідним є створення якісного національного інформаційного продукту не лише державною мовою, а й російською, румунською та іншими мовами національних меншин з метою витіснення іноземного контенту пропагандистського характеру, який може стимулювати умови для виникнення

загроз національній безпеці України.

БІБЛІОГРАФІЧНІ ПОСИЛАННЯ:

1. Баровська А. В. Інституційне забезпечення державної комунікативної політики: досвід країн Європи : аналіт. доп. – К.: НІСД, 2014. – 72 с. (Сер. «Інформаційні стратегії», Вип. 4).
2. Бевз Т.А. Донбас через призму державної політики інформаційної безпеки: недоліки законодавчо-правової бази // Донбас у системі інформаційної безпеки держави: регіональні особливості, зовнішні виклики, інструменти боротьби з антиукраїнською пропагандою / Аналітична доповідь. – К.: ІПіЕНД ім. І.Ф. Кураса НАН України, 2015. – 196 с. – С. 7–34.
3. Гнатюк С. Л. Відновлення національного телерадіомовлення на окупованих та звільнених територіях України // Стратегічні пріоритети, 2016, № 1 (38), С. 73–87.
4. Гранчак Т. Управління інформаційно-комунікативними потоками в контексті виникнення і врегулювання суспільних конфліктів // Наукові записки, 2014, № 6 (74), С. 227–236.
5. Динаміка ставлення населення України до Росії та населення Росії до України, яких відносин з Росією хотіли б українці. – URL: <http://kiis.com.ua/?lang=ukr&cat=reports&id=236&page=1> (Дата звернення 29.04.2017)
6. Донбас і Крим: ціна повернення : монографія / за заг. ред. В. П. Горбуліна, О. С. Власюка, Е. М. Лібанової, О. М. Ляшенко. – К.: НІСД, 2015. – 474 с.
7. Донбас у системі інформаційної безпеки держави: регіональні особливості, зовнішні виклики, інструменти боротьби з антиукраїнською пропагандою / Аналітична доповідь. – К.: ІПіЕНД ім. І.Ф. Кураса НАН України, 2015. – 196 с.
8. Закон України «Про основи національної безпеки України» від 19.06.2003 р. № 964-IV. – URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/964-15> (Дата звернення 29.04.2017)
9. Індекс результативності російської пропаганди у східних регіонах в 4 рази вищий, ніж у західних – дослідження КМІС. – URL: http://osvita.mediasapiens.ua/mediaprosvita/research/indeks_rezultativnosti_rosiyskoi_propagandi_u_skhidnikh_regionakh_v_4_razivischiy_nizh_u_zakhidnikh_doslidzhennya_kmis/ (Дата звернення 29.04.2017)
10. Інформаційна війна Росії: чи можлива ефективна протидія? – URL: <http://www.polradio.pl/5/39/Artykul/193547> (Дата звернення 29.04.2017)
11. Комах В. К. Змістовне наповнення українського медіа-простору: основні напрями розв'язання проблеми // Стратегічні пріоритети, 2014, № 4 (33), С. 125–132.
12. Комах В. К. Національний інформаційний простір України: проблеми формування та державного регулювання : аналіт. доп. – К.: НІСД, 2014. – 76 с. (Сер. «Інформаційні стратегії», Вип. 2).
13. Комах В. К. Сучасні тенденції в захисті національних медіапросторів від російської пропаганди // Стратегічні пріоритети, 2016, № 1 (38), С. 88–98.
14. Кочубей Л. О. Інформаційна безпека держави: напрями й інструменти захисту українського інформаційного поля // Донбас у системі інформаційної безпеки держави: регіональні особливості, зовнішні виклики, інструменти боротьби з антиукраїнською пропагандою / Аналітична доповідь. – К.: ІПіЕНД ім. І.Ф. Кураса НАН України, 2015. – 196 с. – С. 161 – 183.
15. Набруско В.: «Чи стане Україна господарем у власному інформаційному просторі?». – URL: http://gazeta.dt.ua/SOCIETY/viktor_nabrusko_chi_stane_ukrayina_gospodarem_u_vlasnomu_informatsionomu_prostori.html (Дата звернення 29.04.2017)
16. Політичні аспекти кризи на Донбасі: діагностика стану та напрями регулювання. Аналітична доповідь / Ред. кол. Рафальський О.О. (голова), Котигоренко В.О., Панчук М.І. – К.: ІПіЕНД ім. І.Ф. Кураса НАН України, 2015. – 268 с.
17. Постанова Верховної Ради України «Про концепцію (основи державної політики) національної безпеки України» від 16.01.1997 р. № 3/97-ВР. – URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/3/97-%D0%B2%D1%80> (Дата звернення 29.04.2017)
18. Рішення Ради Національної Безпеки і Оборони України «Про невідкладні заходи щодо забезпечення національної безпеки, суверенітету і територіальної цілісності України». – URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/n0001525-14> (Дата звернення 29.04.2017)
19. Ткач В. Ф. Спецпропаганда як інформаційний складник гібридної війни Росії проти України // Стратегічні пріоритети, К., 2016, № 1 (38), С. 99 – 109.

20. Черненко Т. В. Пріоритети державної інформаційної політики в умовах гібридної війни // Стратегічні пріоритети, 2015, № 4 (37), С. 83–92.

21. 82% українців вважають, що українські медіа мають бути об'єктивними, а не займати пропагандистську позицію. – URL: http://osvita.mediasapiens.ua/monitoring/advocacy_and_influence/pоловина_ukrainsiv_pidtrimue_ideyu_stvorennya_kontrpropagandistskogo_telekanalu/ (Дата звернення 29.04.2017)

REFERENCES:

1. Barovska A. V. Instytutsiine zabezpechennia derzhavnoi komunikatyvnoi polityky: dosvid krain Yevropy : analit. dop [Institutional provision of state communication policy: the experience of Europe : Analyt. report]. – K.: NISD, 2014. – 72 s. (Ser. «Informatsiini stratehii», Vyp. 4).

2. Bevz T.A. Donbas cherez pryzmu derzhavnoi polityky informatsiinoi bezpeky: nedoliky zakonodavcho-pravovoi bazy [Donbas region through the prism of the state information security policy: the shortcomings of the legislative base] // Donbas u systemi informatsiinoi bezpeky derzhavy: rehionalni osoblyvosti, zovnishni vyklyky, instrumenty borotby z antyukrainskoiu propahandoiu / Analitychna dopovid. – K.: IPIEND im. I.F. Kurasa NAN Ukrainy, 2015. – 196 s. – S. 7–34.

3. Hnatiuk S. L. Vidnovlennia natsionalnogo teleradiomovlennia na okupovanykh ta zvilnenykh terytoriiakh Ukrainy [The Restoration of national broadcasting to the occupied and liberated territories of Ukraine] // Stratehichni priorytety, 2016, № 1 (38), S. 73–87.

4. Hranchak T. Upravlinnia informatsiino-komunikatyvnymy potokamy v konteksti vynyknennia i vrehuliuвання suspilnykh konfliktiv [Management of information and communication flows in the context of the emergence of social and conflict resolution] // Naukovi zapysky, 2014, № 6 (74), S. 227–236.

5. Dynamika stavlennia naseleння Ukrainy do Rosii ta naseleння Rosii do Ukrainy, yakykh vidnosyn z Rosiieiu khotily b ukrainsi [Dynamics of attitude of Ukrainians to Russia and of Russians to Ukraine, when relations with Russia, the Ukrainians would like]. – URL: <http://kiis.com.ua/?lang=ukr&cat=reports&id=236&page=1> (Accessed 29.04.2017)

6. Donbas i Krym: tsina povnennia : monohrafiia [Donbas and Crimea: price return : monograph] / za zah. red. V. P. Horbulina, O. S. Vlasiuka, E. M. Libanovoi, O. M. Liashenko. – K.: NISD, 2015. – 474 s.

7. Donbas u systemi informatsiinoi bezpeky derzhavy: rehionalni osoblyvosti, zovnishni vyklyky, instrumenty borotby z antyukrainskoiu propahandoiu [Donbas in the system of information security: regional characteristics, external challenges, tools fight anti-Ukrainian propaganda] / Analitychna dopovid. – K.: IPIEND im. I.F. Kurasa NAN Ukrainy, 2015. – 196 s.

8. Zakon Ukrainy «Pro osnovy natsionalnoi bezpeky Ukrainy» vid 19.06.2003 r. № 964-IV [The law of Ukraine «On fundamentals of national security of Ukraine» dated 19.06.2003 № 964-IV dated]. – URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/964-15> (Accessed 29.04.2017)

9. Indeks rezultatyvnosti rosiiskoi propahandy u skhidnykh rehionakh v 4 razy vyshchyi, nizh u zakhidnykh – doslidzhennia KMIS [The index of effectiveness of Russian propaganda in the Eastern regions is 4 times higher than in Western – investigation KIIS]. – URL: http://osvita.mediasapiens.ua/mediaprosvita/research/indeks_rezultativnosti_rosiyskoi_propagandi_u_skhidnykh_rehionakh_v_4_razy_vischyi_nizh_u_zakhidnykh_doslidzhennya_kmis/ (Accessed 29.04.2017)

10. Informatsiina viina Rosii: chy mozhlyva efektyvna protydiia? [Information war Russia: is it possible effective opposition?] – URL: <http://www.polradio.pl/5/39/Artykul/193547> (Accessed 29.04.2017)

11. Konakh V. K. Zmistovne napovnennia ukrainskoho media-prostoru: osnovni napriamy rozviazannia problemy [The content of the Ukrainian media space: the main areas rozv'asana problems] // Stratehichni priorytety, 2014, № 4 (33), S. 125–132.

12. Konakh V. K. Natsionalnyi informatsiinyi prostir Ukrainy: problemy formuvannia ta derzhavnoho rehuliuвання : analit. dop [National information space of Ukraine: problems of formation and state regulation : Analyt. report]. – K.: NISD, 2014. – 76 s. (Ser. «Informatsiini stratehii», Vyp. 2).

13. Konakh V. K. Suchasni tendentsii v zakhysti natsionalnykh mediaprostoriv vid rosiiskoi propahandy [Modern trends in the protection of national mediapattern from the Russian propaganda] // Stratehichni priorytety, 2016, № 1 (38), S. 88–98.

14. Kochubei L. O. Informatsiina bezpeka derzhavy: napriamy y instrumenty zakhystu

ukrainskoho informatsiinoho polia [Information security of the state: trends and tools to protect the Ukrainian information field] // Donbas u systemi informatsiinoi bezpeky derzhavy: rehionalni osoblyvosti, zovnishni vyklyky, instrumenty borotby z antyukrainskoiu propahandoiu / Analychna dopovid. – K.: IPIEND im. I.F. Kurasa NAN Ukrainy, 2015. – 196 s. – S. 161 – 183.

15. Nabrusko V.: «Chy stane Ukraina hospodarem u vlasnomu informatsiinomu prostori?» [«Will Ukraine become the master in its own information space?»]. – URL: http://gazeta.dt.ua/SOCIETY/viktor_nabrusko_chi_stane_ukrayina_gospodarem_u_vlasnomu_informatsiinomu_prostori.html (Data zvernennia 29.04.2017)

16. Politychni aspekty kryzy na Donbasi: diahnozyka stanu ta napriamy rehuliuвання. Analychna dopovid [The political aspects of the crisis in the Donbass: diagnostics of a condition and directions of regulation. Analytical report] / Red. kol. Rafalskyi O.O. (holova), Kotyhorenko V.O., Panchuk M.I. – K.: IPIEND im. I.F. Kurasa NAN Ukrainy, 2015. – 268 s.

17. Postanova Verkhovnoi Rady Ukrainy «Pro kontseptsiiu (osnovy derzhavnoi polityky) natsionalnoi bezpeky Ukrainy» vid 16.01.1997 r. № 3/97-VR [Resolution of the Verkhovna Rada of Ukraine «On the concept (fundamentals of state policy) of national security of Ukraine» dated 16.01.1997, № 3/97-VR]. – URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/3/97-%D0%B2%D1%80> (Accessed 29.04.2017)

18. Rishennia Rady Natsionalnoi Bezpeky i Oborony Ukrainy «Pro nevidkladni zakhody shchodo zabezpechennia natsionalnoi bezpeky, suverenitetu i terytorialnoi tsilisnosti Ukrainy» [The decision of the Council of National Security and Defense of Ukraine «On urgent measures to ensure national security, sovereignty and territorial integrity of Ukraine»]. – URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/n0001525-14> (Accessed 29.04.2017)

19. Tkach V. F. Spetspropahanda yak informatsiinyi skladnyk hibrydnoi viiny Rosii proty Ukrainy [Special Propaganda as the information component of the hybrid war of Russia against Ukraine] // Stratehichni priorytety, K., 2016, № 1 (38), S. 99 – 109.

20. Chernenko T. V. Priorytety derzhavnoi informatsiinoi polityky v umovakh hibrydnoi viiny [Priorities of the state information policy under conditions of hybrid war] // Stratehichni priorytety, 2015, № 4 (37), S. 83–92.

21. 82% ukrainsiv vvazhaiut, shcho ukrainski media maiut buty obiektyvnymy, a ne zaimaty propahandystsku pozytsiiu [82% of Ukrainians believe that the Ukrainian media should be objective and not to take an advocacy position]. – URL: http://osvita.mediasapiens.ua/monitoring/advocacy_and_influence/polovina_ukrainsiv_pidtrimue_ideyu_stvorenyia_kontrpropagandistskogo_telekanalu/ (Data zvernennia 29.04.2017)

Черпак Т. В., кандидат политических наук, младший научный сотрудник НБУВ ФПУ (Киев, Украина) Email: tatyanach@i.ua

Институциональные проблемы информационной политики на Востоке Украины.

Аннотация. Исследована информационная ситуация на Востоке Украины, которая сложилась в результате длительной российской пропаганды на этих территориях, также проанализированы институциональные проблемы, проявившиеся в контексте реинтеграции населения временно оккупированных территорий в информационное поле Украины.

Ключевые слова: пропаганда, информационная война, информационная политика.

Cherpak T., PhD in political Sciences, research assistant NBUV FPU (Kiev, Ukraine) Email: tatyanach@i.ua

Institutional problems of information policy in the East of Ukraine.

Abstract. The subject of this study is the information situation in the temporarily occupied territories of Ukraine. The aim is to identify the need for a high-quality information policy of the state concerning the process of reintegration of the population of the east into the information field of Ukraine.

Besides military and diplomatic efforts for the maintenance of the territorial integrity of the Ukrainian state it's important as soon as possible to reintegrate residents of the temporary occupied territories in the information space of Ukraine. Firstly, this process is necessary to ensure effective institutional basis, which allows the reintegration process to have systemic and effective character. In addition to public institutions, whose activities should be aimed directly at protecting Ukraine's information space and counteracting any anti-Ukrainian propaganda,

active participation in this process should take representatives of civil society (people currently trust them more than powerful institutions). State information policy in this case should be based on the priorities and values of the population in every single region, not only with regard to national interests. In results, these actions should lead to gradual awareness of the people of temporarily occupied territories of their identity as Ukrainian, which are part of a single nation.

Keywords: *propaganda, information warfare, information policy.*

УДК 341.215.2

Mikheichenko M.,

PhD in Political Science,

associate professor of the Department of International Relations,

Oles Honchar Dnipro National University

(Dnipro, Ukraine), E-mail: visnukdnu@i.ua

THE MASS PROTEST MOVEMENT (FIVE STAR MOVEMENT IN ITALY): INNOVATIVE PRACTICES OF CIVIC ENGAGEMENT

Abstract. *In the article, innovative mechanisms of civic engagement and new activities of political institutional structures are revealed. The example of innovative model of civic engagement is given. This model based on analysis of activities of Italian mass protest movement (Five Star Movement). The Five Star Movement in Italy is represented as an effective institutional structure with growing number of members and new innovative approaches to civic engagement mechanisms. It is stated that new practices and mechanisms of civic engagement are connected with E-democracy, direct democracy, social networks and social dialog virtual platforms. The article follows discussion with a focus on using IT for enhancing civic engagement. This paper presents studies from Italian mass protest movement (Five Star Movement) activities, which exhibit different approaches to the problem of enhancing civic engagement practices, building infrastructures for e-democracy. The projects represent the most ambitious civic engagement projects in Italy yet.*

Keywords: *e-democracy, direct democracy, civic engagement, social networks, innovative communicative platforms, political activism, political consumerism.*

Today Europe and the whole world is living in another reality. Most European countries and their leaders were taken by surprise, unprepared to face the rise of civic engagement decline.

As researcher Stephen Coleman has put it: «The problem faced by contemporary democracy is horribly simple: governments have come to believe that the public don't know how to speak; the public has come to believe that governments don't know how to listen. Faced with apparently 'apathetic' citizens, the political class complains about the difficulty of governing in a vacuum. Convinced that the political class is not interested in them, the public is increasingly pursuing a conversation in which politicians are outsiders» [7].

According S. Coleman, the problem of innovative practices of civic engagement is being especially true in situation of low electoral turnout in Europe and decreasing levels of civic engagement have called into question the legitimacy of governments and the stability of democracy in the long term. Against the background of such developments, this research sets out to provide a study of civic engagement mechanisms and practices and analyse the variations in civic engagement in Five Star Movement activities in Italy. Part of this process includes lessons not yet learned from Italian crisis. Therefore, an analysis of the latest innovative practices of civic engagement on the Italian crisis in this article should provide thought for opinion academicians and politicians. In addition, studying innovative practices of civic engagement is especially true for contemporary Ukraine and many countries in transition. In Ukraine, rising the interest to the innovative practices of civic engagement accompanied by the growing number of non-governmental organisations, which propose new ways of civic involvement in political issues at both